

ona naših ljudi. V svoje mračne svrhe, za svojo ofenzivno borbo trošijo Italijani s tistim oduševljenjem, s katerim bi morali mi trošiti za svojo defenzivno borbo. Samo mesto Trst je nabralo lansko leto za njihovo Legu okoli 250 tisoč kron, do čim je naša Družba dobila iz vseh hrvaških pokrajin komaj okoli 155 tisoč! — Kar delajo Italijani v svoje politične svrhe, o tem molče modro. Na vsak način morajo biti dotične vsote ogromne. — Dal Bog, da bi taka italijanska darežljivost vplivala na naše imoviteje ljudi, da bi položili obilen dar domovini na oltar potom naših narodnih družtev v tej izpostavljeni istrski deželi, med katerimi društvi se nahaja tudi naše Politično društvo, ki prav sedaj v očigled volitvam potrebuje nujno obilne pomoči ne za kako objektivno strankarsko borbo, ampak za prepotrebno borbo za narodni obstanek, za najidealnejše svrhe, ki si jih je možno misliti. — Resnici na čast se mora priznati, da je italijanstvo Istre denarno bolje situirano, nego pa naš narod, ali temu treba iskati vzroka v prešli, ko je ves denar, vsa moč bila osredotočena v rokah Italijanov, a naš narod jim je bil brezpraven suženj. — V zadnji čas so nastale tudi težke denarne krize med našim narodom in po vsej monarhiji sploh, a te krize so provzročene največ po »modri« balkanski politiki, ki jo vodijo naši državniki na Dunaju na začudenje vse civilizirane Evrope, oni politiki, ki stanejo davkoplačevalce monarhije neštevilno milijonov in silnih drugih neizračunljivih škod v trgovskem pogledu. In to vse za ljubav divje dežele, ki jo hočejo po sili prikazati kakor neodvisno državo, slavne Albanije, oziroma iz mržnje proti zmagonosnim maščevalcem Kosova.

IVAN KELC:

Slovanstvo in njegova bodočnost s posebnim ozirom na šolstvo.

Dandanašnji, ko je svet prepreden z železnicami in parobrodi in ko ljudje že letajo v zraku hitreje od ptic ter nam je vsak najoddaljenejši kraj pomaknjen v našo bližino, je treba vsakemu človeku — ako noče zaostati in ako noče biti duševno in tedaj tudi gmotno poteptan — mnogo več raznih znanosti nego v prejšnjih časih, ko je bil svet znan posameznikom samo nekaj kilometrov naokrog. Tudi potrebe so postale povsem drugačne. Rodna gruda ne hrani več dostojno in zadovoljivo svojega lastnika in izčrp-ljevalca, želi si po večjem in boljem, hrepeni zaradi tega med svet, med tuje ljudi, v popolnoma tuje kraje po besedah pokojnega prof. Erjavca, češ, ako želiš bogastva, se podaj v tuje kraje, na prekmorske otoke. — Akoravno marsikoga vara tuji svet glede zaželenih nad, je vendar postalo težnje in hrepenenje — podajati se v tuje kraje s trebuchom za kruhom — skoraj splošno, saj mu je najoddaljenejši kraj postavljen čisto blizu, misleč, da ga tam vendar dohiti tako vroče zaželeno srečo. Posebno med nami Slovenci — posebno na Kranjskem — postaja to nečuvstvo hrepenenje po dozdevni sreči v tujini že skoraj usodepolno za narodov obstanek, ako se kmalu v tem oziru ne obrne na bolje. Kultura na nizki stopnji, domača gruda — domnevno — izčrpana, domač svet preobljuden, mnogo ust in malo kruha, hajdi tedaj med tui svet, med tuje brezsrčne ljudi iskati si izboljšanja siromašnega stanja! Koliko nadejnih eksistenc pogine v tujini, a mnogim se obrne tudi v tujini njihov brezupni položaj na bolje, in le takšni zgledi vlečejo.

Montreux.

to je zemski raj, prava Nizza v Švici. Tu je vedna pomlad — zime ne poznajo. Mesto sicer ni nič drugega, kot kup hotelov, toda v tako lepem slogu, da se prekrasno ujema z lepoto prirode. Ni čuda, da je tudi naša cesarica semkaj prav rada zahajala. Na desni spodaj vzhajajoče jezero, po bregovih same gorice, ki dajejo izbornu kapljico, in daleč pred nami sneženi vrhovi. Okoli nas vse v zelenju in cvetih; celo ob cesti se ovijajo rože.

Po tričetrturnem hodu, vedno ob bregu, smo prišli do grada »Chillone«, čigar močno obzidje nas je mikalo, ogledati si ga natančneje. Ko smo plačali 50 stotink, smo dobili vstopnico, na kateri je bil načrt grada in obenem tudi kažipot. Grad je

Po preteklih groznih dogodkih na Balkanu bodo postale v doglednem času tudi tamkaj razmere drugačne, in sicer boljše in to v kulturnem in gospodarskem oziru, kar ne bo samo za druge Jugoslovane, nego še posebno za naš slovenski narod postalo vevlačnega pomena tako posameznikom, kakor vsemu Jugoslovanstvu. Pravočasno je treba preproste ljudi pripraviti na to v duševnem oziru. Tedaj na jug naj bodo v prihodnje obrnjene naše oči, na jug naj teži vse naše delovanje, da nas nepripravljenih ne prehiti zopet v omotnem oziru sovražnik, kakor se nam je to zgodilo duševno negodnim že neštokrat. Jugoslovanska zemlja je še neizčrpana, pregojena s preogromno množino človeške krvi, ta bo redila svojega obdelovalca dostojno in lahko zadovoljivo — posebno ker je slabo obljudena — še stoletja in stoletja. Ako bo potem dotičnik zaradi svojega napora postal zadovoljen na obdelavani grudi, jo bo vzljubil, srce mu ne bo postalo polno iskrene ljubavi do svoje zemlje rediteljice, nego tudi do vsega sorodnega mu naroda in premilega mu materinega jezika. Njegovo zadovoljivo delo ne bo postalo netivo za vzgojo srčne ljubezni ne samo do sebe in svojcev, nego do vsega rodu. Zadovoljnost je najblažja sreča na svetu.

Proč tedaj že enkrat s hrepenečimi pogledi na mirzi sever, kjer je zemlja — naša mati — izčrpana raznih prirodnih in preobljudena in kjer delajo v obrtnih in zgolj stroji — živi kakor neživi — kot brezsrčni avtomati. V takih razmerah se ne vzgaja ljubezni, in kjer ni ljubezni, ni veselja in zadovoljnosti, in brez teh je vsako delo brezuspešno.

Prede se podamo v kak tuj kraj — ako je v resnici potrebno — s trebuchom za kruhom, nam je treba se kolikor mogoče seznaniti temeljito z razmerami dotičnega kraja, šegami in navadami ondotejnega ljudstva, posebno pa se priučiti njegovemu jeziku. Čim bolj bo kateri verziran v vsem, kar imajo in nimajo v dotičnih krajih, tem lažje bo izhajal, tem bolj napredoval v vsakem oziru. Gotova resnica je, čim lažje je delo, tem večji je zaslužek, samo treba se je k temu potruditi pravočasno. Slovenec, bistra glavicca, se menda prilagodi med vsemi narodi najhitreje tužstvu, tako glede šeg in navad, kakor glede tujega jezika, ki ga začne takoj posnemati in rabiti, ako že ne drugače, vsaj v naglaševanju. A poleg vse svoje bistroumnosti in prilagodenja ostaja Slovenec zaradi svoje dobro poznane pridnosti skoraj vedno najdalje časa v tujini pri nizkem, hlapčevskem delu, pri napornem delu, a slabem zaslužku razmeroma z oholim tujcem, ki mu zapoveduje in reče boren kruhek za mnogokrat prenaporno delo, in to stori tujčeva višja in temeljiteja, vsestranska naobrazženost. A Slovenec ni sam kriv, da nima niti doma, niti v tujini lastne, krepke volje, da nima pravega pojma do skupnega delovanja, da je brez vsake samostalnosti v mišljenju in dejanju ter mu skoraj popolnoma manika duha do višjih podjetnosti. Razmere so bile in so še, žal, ki ga tišče duševno k tlom, da še ostaja zaradi svoje nizke naobrazbe poslušen kot kužek pod klopjo. Samo delaj, pa molči, to bi naj veljalo vedno za ubogega Slovenca, za ukazovanje in gospodarstvo je že drugih dovolj, da preveč. »Dajte mi v roke šolo in upam si gubati ves svet«, je dejal pri vsaki dani mu priliki blagopokojni Božidar Rajč. Dajte Slovencem šol, ki bodo odgovarjale njihovemu duhu in zdravim pedagoškim načelom, in sicer zadoščno število šol od najnižjih do najvišjih, jim vzraste pogum, krepil in očvrstil se bo njihov ponos, zbudilo se složno delovanje in oživila blago-

hoteča podjetnost in videlo se bo kmalu, kako hitro bodo nehali biti — podlaga tujčevi peti. Dokler se razvoj Slovencev, ki si ga oskrbijo in oskrbujejo sami s podvojenimi davki, ovira od raznih strani na vsakojake načine, ni čuda, da se ne more sveži duh Slovencev pravilno ojačiti, da bi pohitel do vrhunca njihove duševne in gmotne samostalnosti! — Kakor hitro bo Slovenec naobrazžen pravilno in temeljito v svojem narodnem duhu in milem mu jeziku, bo spoznal takoj, da ni samo rosna kaplja na gibajočem se listu, nego da je mogočna in krepka veja na velikanskem deblu slovanskega drevesa. Uvidel bo, da res »največ sveta otrokom sliši Slave«, kakor je pel naš Prešeren, ponos njegov se vzdigne do nebesnih višin in okrepljen duh bo neuklonjeno deloval za vse dobro sebi in vsakemu bližnjiku. Duh je, ki oživlja, a treba mu je primerne hrane, zadošnega krepila! Slovenec, priučivši se temeljito svojemu materinemu jeziku, bo imel v doglednem času odprt ves svet od sinje Adrije do Tihega morja, od Črnega do Severnega, in to je ogromen prostor, toliko ga nima skupno noben narod vsega sveta v svoji lasti, kakor edinole slovanski. V tem brezmejnem prostoru bo imelo Slovanstvo dovolj primerne dela, pa tudi jela, kakor hitro se sedaj še obstoječe za razvoj Slovanstva neugodne razmere izpremene na bolje. Slovencem se potem ne bo treba baviti s tujimi, neznanimi jeziki, akoravno še dandanes preveč hrepene po tujinstvu, baviti bo se jim s sorodnimi slovanskimi jeziki, kar jim bo razmeroma lahko. Ta trud bi bil Slovenecem jako olajšan, ako bi imeli zadoščno število svojih narodnih šol, urejenih v njihovom duhu in po pravih, zdravih, pedagoških načelih. Ker pri nas takih šolskih razmer ni pričakovati vsaj v doglednem času, je zopet — kakor vselej in povsod — nas pionirjev naobrazbe sveta dolžnost, da posežemo krepko z združenimi močmi v to zadevo ter dvignemo sčasoma vsaj maso ljudstva iz duševnega mrtvila k težnjam po boljši bodočnosti, k hrepenenju in delovanju po vsestranskem napredku. Posebno mladi tovariši in tovarišice, ki imate še pred saboj dolgo pot sicer trudapolnega, a hvaležnega posla za narodov blagobit, poprimite se ognjeno vevlačnega posla, da bo med prostimi masami ljudstva zavladala navdušljiva samozavest, iskren narodni ponos ter duševna in gmotna samostalnost. Poučujmo narodovo mladino do klenega zrna milega nam materinega jezika, širimo njen jezikovni obzor, nadaljujmo ga v koncentričnih krogih vedno bolj in bolj do spoznavanja sorodnih nam slovanskih jezikov! Profesor dr. Fr. Hešič nam je nudil v tem oziru že marsikak vzor in migljaj in podal obenem priliko do priučitja srbo-hrvaškega jezika v »Slovenski Matici«. Ne zamudimo te lepe prilike glede razširjenja svoje naobrazbe, posebno mladina naj se prav krepko in vestno poprime priučitja najprej jugoslovanskih in potem drugih slovanskih jezikov in pisave v cirilici, ki se je poslužuje v svojem poslovanju pretežna večina Slovanov. Pri vsaki priliki nam je treba mladino navažati k učenju, najprej srbo-hrvaščine — najlepša prilika k temu je učna slika Ciril in Metod, ki se obravnava lahko več ur — nabavljati je srbo-hrvaških knjig, jih širiti med ljudstvom, od srbo-hrvaščine je preiti k bolgarščini in ruščini, nato se pobrigati za Čehe in Poljake ter njihovo slovstvo. Najhitreje in najboljše se da privaditi nam še sicer tujim, a sorodnim jezikom z marljivim čitanjem tujih leposlovnih knjig z vsebino, ki je dotičniku znana iz slovenskih knjig in spisov. Najgotoveje se da priučiti tujim jezikom, ako se poda dotičnik,

ki je že precej večš dotičnega tujega jezika iz knjig, sam med iste tuje ljudi, kjer naj pridno občuje ne samo z naobrazenci, nego tudi s prostimi seljaki. Razumeva se, da je k temu treba zadošnega prostega časa in truda, a kar je najobčutljiveje — denarja. A v dosego tako vzvišene smotra naj bi pomagala vsa slovanska društva s primernimi podporami, z medsebojnim posezanjem v počitnicah itd. Dotičniki naj bi potem v domačih družtvih poučevali tovariše, ti potem doma mladino dotlej, da bi postalo znanje vsaj jugoslovanskih jezikov v besedi in pismu last naobrazenejšega prostega ljudstva. (Dalje.)

Razširjena po vsem svetu, rpi narodih vseh jezikov in dežel je že 23 let Kathreinerjeva Kneippova sladna kava.

Millioni rodbe pije Kathreinerjevo kot vsakdanjo pijačo za jutro in malico.

Kaj bi li moglo bolje priči za dobro kakovost, fin okus in cenost tega najboljšega kavinega nadomestka in dodatka?

J. PAHOR:

Narodnost in liberalizem.

(K diskusiji.)

(Dalje.)

II.

Kako je z nami? Slovenci smo le narodnost (nacionaliteta). Nismo imeli še lastne države, nismo imeli tekom zgodovinskih vekov lastne politične in gospodarske enote in nimamo tudi danes tega cilja in volje k njemu. Saj so še glasi, da bi dosegli **narodno avtonomijo**, tako bome v naših buržvaznih strankah, ki so bile še vedno pripravljene prodati vsak višji cilj za efemerne provincialne ugodnosti, da se smatrajo spriči naših močvirnih političnih razmer slične zahteve že za vevlačnajske. Da, celo naši zadivljeni taborski politiki so imeli več smisla in poguma in še posebno več **nesebičnih nagnen**, kot jih danes najdemo; že davno je proč z zedinjeno Slovenijo, in še spomin na njo je zbledel. Kaj bi nam dala narodna samouprava, če pomislimo, kako šibki in v teku stoletij oslabljeni so politični instinkti našega ljudstva, ne moremo reči: vendar bi bil silen korak naprej, če bi imeli svoj enoten ljudski zastop, ki bi ne mogel biti ravno najreakcionarnejši, če pomislimo, kakšno družabno strukturo imamo. Je pa politična resnica, da je v nizkih plasteh kmetiški element konservativen. — Če bi imeli dalje obširen vpliv na ljudsko, strokovno šolstvo, na učne načrte, šolske knjige, kjer smo danes potisnjeni kot narodnostna individualiteta popolnoma ob zid, če bi imeli končno odklanjalno pravico glede urad-

Fribourgu.

ki smo si ga hoteli ogledati zaradi znanih visečih mostov.

Fribourg se deli v zgornje in spodnje mesto na bregovih reke Saane. Čez spodnje mesto in Saano je velik most na žicah (grand pont suspendu) 264 m dolg in 51 m visoko nad reko. Visi na šestih vrveh, ki so spletene iz 1056. žic. Po mostu vozijo tudi s težkimi vozovi, da kar škriplje in poka. Počakali smo, da je voz zopet došel na cesto in tedaj smo jo šele udarili čez. S strahom smo gledali v dolino, v mislih, da se lahko vse skupaj podede. Srečno zopet na cesti korakamo dalje in prišli na drug tak most, ki je 75 m nad reko in 180 m dolg (Gotteron-most).

Ogledali smo si še večje zanimivosti mesta kakor cerkev, rotovž, katoliško univerzo in ostanke starega mestnega obzidja.

Po obedu smo bili zopet v vlaku. Vso pot smo občudovali na levi gorovje Jura, na desni Bernske planine. Po enourni vožnji smo dospeli v glavno mesto Švice. (Dalje.)

iz 9. stoletja in bil last raznih grofov, Peter Savojski ga je dal popraviti, in v listem slogu se nam kaže še danes. L. 1803. je služil za jetnišnico, pozneje za arzenal, sedaj je last dežele, in posebno društvo skrbi za ohranitev starega spomenika.

Stopimo najprej v stražnico, kjer še stoji staro ognjišče! Dalej pridemo v dvorano za grajsko moštvo, nato v celico in mimo vislic v velik obokan, z močnimi stebri podprt prostor — v ječo. Groza nas obide na tem prostoru. Zidovje masivno, desna stena — žive skale! Tukaj je moral marsikateri govornik prebiti kazen zaradi svobodnega govora.

Ob stebrih so verige, s katerimi so priklenjali jetnike. Savojski vojvoda je dal k taki skali prikleniti prijorja Bonivarda, ki pa so ga Bernčani l. 1536. po šestih letih oprostili spon.

Nad ječami je velika kuhinja, sodna dvorana in mučilnica. V prvem nadstropju so dvorane vitezov z velikimi okni, od koder je prekrasen razgled po jezeru in njega okolici.

Na nasprotni strani je močno obzidje in stolpič v obrambo gradu; pred gradom

je 20 m širok jarek, čez katerega drži most k vhodu. V pritličju stolpa so majhna vrata, skozi katera so spuščali jetnike v strašno globočino.

Ker je jelo solnce zahajati, smo se napotili proti postaji, od koder nas je prinesel parobrod zopet v Lausanne.

Večkrat smo se že ozrli na prekrasno okolico: lep sinje jezero, ob robu temni grad in v ozadju sivi vrhovi gore Dent du midi. (3185 m).

Pri večerji smo se prav dobro zabavali. Gospodar je prisedel k nam in pripovedoval o lepih švicarskih krajih. Seveda, znal pa ni niti ene nemške besede, mi pa slabo francoski. Vkljub temu smo se še precej dobro razumeli in robili tudi roke h govoru.

Zjutraj 8. oktobra smo že zopet v vlaku, ki se spenja vedno višje in višje nad jezerom. Še zadnji pozdrav rajskemu svetu, in obrnili smo se v hribe. Peljali smo se mimo Romont, srednjeveškega mesta z gradom, ki je bil nekaj last bur-gundskih kraljev. Od tukaj drži železnica v Bulle, sedež sirarstva. Podeveti uri smo izstopili v

Pri nakupu različnega oblačilnega blaga se blagovolite obrniti na torčko

A. & E. Skaberné

Ljubljana, Mestni trg 10

obstoji od leta 1883.

Vzorci poštnine prosto!

Izredno nizke cene!

ništva! Od vsega tega smo danes tako oddaljeni, kakor le kdaj poprej. In če bi tudi vse to imeli, zdi se, ne bi bilo še rešeno vprašanje našega položaja. Že zgodovina kaže tako: če razvijemo čas od rimljanskega imperija čez slovensko - hrvaške grofovine Karla Velikega, mimo dvestoletnih »slovenskih knezov«, celjskih grofov, ki so posedovali veliko hrvaške zemlje in bili v sorodu z bosenskiimi in srbskimi vladarji, dalje preko Gubca, in Gregorija, Kacijanarja in Jurišiča, ki so bili združeni v slavi in propasti, do Napoleonove Ilirije in do sedanjih gospodarskih odnošajev, ko je ves avstrijski jug ena sama gospodarska celota, ki gravitira v Trst in Reko, spoznamo konsekvenco, da pride v dveh, treh generacijah čas, ko bodo padle tesne in protinaravne meje, s katerimi smo danes oslabljeni in vladani. Politična ideja, ki živi in tli skozi stoletja, ki ji je vrelac in imperativ naravni, gospodarski in kulturni položaj, bo našla svoje ideatorje in svojo konkretno obliko preko vseh dnevnih borb in preko vseh sil, ki jo danes še vežejo.

Znano je, da so leta 1712 sprejeli Hrvatje pragmatično sankcijo, v kateri priznavajo avstrijske vladarje za svoje kralje kot istočasne vladarje slovenskih kronovin. Dasi nas danes Hrvatje (največ zaradi številnega razmerja) radi podcenjujejo, je vendar resnica, da **politično raste**mo, ker smo le v kulturni državi in radi tega na slovenskem jugu umstveno prvi; že Hrvatje, ki jim je vodilo plemstvo politiko do zadnjih dni, zaostajajo glede izobrazbe ljudske mase daleč za nami, da niti ne govorim o Srbih, ki imajo celo po novejših statistikah v kraljevini neverjetno visoko število analfabetov. O kaki asimilaciji nas samih žiz iz tega razloga ne more biti govora; tudi v avtonomni celoti bomo ohranili svojo **narodno individualiteto**, pa če bo celota pretežno srbohrvaška. Ne le to, tudi z lastno razvitim jezikom bomo deležni skupne kulture, skupnih umstvenih proizvodov in bomo dosegli skupno **kulturno enoto!**

Za tak cilj je neobhodno potreben politični optimizem. Še ni dolgo temu, ko smo videli, da je vzplapolalo, ko smo čuli, da se je polastilo gibanje vsega jugoslovanstva. Nepričakovano preobrat je razrušil ves lepi sen; ekstazi, rojeni iz trenutka, je sledila reakcija, ki je vrgla skoro vse nazaj, izvzemši one redke, ki so vedeli že kdaj prej, kaj hočejo in katerim so zunanji dogodki dovedli samo novih gibalnih sil in nič več. Saj še ni črnilo suho, ko je pisala naša revija, naj se ne vdajamo iluzijam ter naj se odgovemo zmotam, ki so nam trenutno skalile in zamračile vid. Ne Madjari, ne Nemci, ne Poljaki, ne Čehi da ne bi mogli privoliti bodisi v trilateralizem, bodisi samo v omejeno narodno avtonomijo Jugoslovanov podunavske monarhije! Res je, ne vekovi, ne nebo nam ne bodo dali prostosti, če prekrizamo v fatalizem roke, v globokem spoštovanju tujih, bližnjih in daljnih interesov! Kaj nam more koristiti ključ po pravici hlapca Jerneja, ki je dal svojo kri in svoj mozeg, da je zgradil ponosen dom, a moral iskati izžit in izpit svojega na široki cesti, ko istočasno zahtevamo siromašnega dnevnega plačila na roko, ko istočasno ponujamo svoje moči v novo nizko službo, v novo, še trše izkoriščanje! Kaj hočemo s ključem o pravici, ko se sami prodajamo! Čim večje ponujanje, tem nižje cene! To ni pot k prostosti! Ali nima Bosna s Hercegovino že danes sabora, za katerega kompetence ju lahko zavida češka kraljevina? Bosanski sabor eksistira v zvezi deželni avtonomiji Češke! Sami, predvsem vodstva naših strankarsko sebičnih političnih individualitet, smo krivi, da smo in bomo ostali raztrgani v kronovine in kronovince, v zbor in zborčke, da nas režije smešne, absurdne meje in mejčice. Naravni zakon naravnost zahteva, da se **razvijajo politične individualite v smeri avtonomnih oblik**, skupin žiz z glogi s kulturnega stališča; zraven diferenciacije stoji torej tudi socializacija, (ne mislim na ožji smisel socializacije produkcijskih virov in sredstev), zato je naloga države in njenih vlad, da postanejo končno takim rezultatom pravične, ker so civilizatorni, pa če so prej reakcionarno in kratkovidno ovirale slična stremjenja. **Državna organizacija uprave pač tudi napreduje**; poenostavljene politične organizacije je torej celo v

interesu države. Toliko bolj v dobi, ki je rodila idejo ene same zveze evropskih držav! In kdo ve, če ne bi bil enoten avstrijski slovenski jug najtežja protitež faksioznim silam madjarskega imperializma? Neštetokrat se je v teku vekov že naslonil Habsburg na naš jug, in ni izključeno, da bi se ne hoteli akti zgodovine ponoviti. Kakšna ideja, katere interes bi nas mogel voditi takrat, če vemo, da se psihologija ljudstev ne da uravnati s svetlo oblubo?

Vendar pa ne smemo pozabiti, da ni kulturna enota edini cilj, ki kateremu gre naša pot. Ta cilj bo dovedel intenzivno delo potom knjige in časnika šele tekdom dolgotrajnih dob do uresničenja vzlic pogostemu in morda tudi nekoliko utemeljenemu očitanju, da so slovenska plemena politično manj zmožna. Toda naj je problem narodnostne avtonomije ali morda tudi lastne države še tako blesteč, končno je z glogi **gospodarsko sredstvo**. Jedro vsega političnega dejanja in nehanja, je pa edino le kruh, kakor se to enostavno sliši, edino le kritje živiljskih potreb. A te so nujne pred narodnostno samoupravo in bodo tudi za njo pri vseh onih, ki ne tvorijo »gorenjih desetih tisočev«. Kakor danes, tako se bodo čez stoletje dvigale najnižje, telesno najjačje in duševno najbolj zdrave plasti navzgor k solncu kulture in njenih pridobitev, zahtevajoč telesnega in duševnega deleža na vsem onem, kar so povečini ustvarile same, s svojim znojem in svojo krvjo.

Ta proces pa, ta **antiteza** izkoriščanju večine po manjšini, nasprotstvo, ki seza iz davnine v globoko prihodnost, ki se je pa poostriilo s postankom, z rojstvom novega gospodarskega sistema, kapitalizma, v začetku novega veka, zovemo danes lahko **socializem**. Kdor pozna, kdor čuti njegove izvode, razume, kako nebistvena mu je toliko razupita mednarodnost. (Dalje.)

Tolminkemu učiteljstvu!

V 9. številki „Učit. Tov.“ nam je nekdo povedal nekaj popolnoma resničnih. Ne hudujem se na pisca onega članka, zakaj članek je bil na mestu, pisan o pravem času in gotovo z najboljšim namenom. Povsod se dramijo in gibljejo tovariši, le mi držimo roke križem. Ali nas ne bodo ganili zgledi Kraševcev in Tržčanov!? Tudi naše društvo je treba zbuditi iz mrtvila; treba je reorganizirati in revidirati njegovo delo; treba vzgojiti naraščaj!

Zgodovina našega društva zadnjih let je v resnici klavna. Katera imena naj zapišemo med njegove požrtvovalne voditelje? Zakaj je bil društveni odbor sedaj v Cerknem, potem pri Sv. Luciji, nato v Kobaridu in slednječ na skrajni periferiji — v Bovecu? Kdor ni bil v zadnjih letih na občnih zbilih, si pač ne bo mogel prav odgovoriti na stavljeno vprašanje. Ali naj iščemo vzroka temu v prevažni stanovski zavednosti ali v nevednosti, koliknega pomena je za vsak stan dobra organizacija ali v prevažni zavesti skupnosti ali celo v komodnosti ali kje? Dobro je le, da se ni med našim spanjem priklatil sovražnik in zasejal ljujlike med naše vrste.

Sedaj je zopet prišel sedež društva iz periferije okraja v središče, in nov odbor ima menda dobro voljo zbuditi društvo k delu, ker sklicuje na 25. dan t. m. izreden občni zbor. S tem zborovanjem naj se začne novo življenje v našem društvu! To novo življenje, življenje dela, pa mora prinesiti v društvo zlasti mladina! Stari in mladi pa moramo poskrbeti, da bo tudi pri nas beseda organizacija meso postala. Pogrešati ne smemo v naših vrstah tudi tovarišice kot delavnic in zavednic članic. Kdor plača samo članarino, še ni naredil svoje dolžnosti. Na nože, še je čas! Vzdravimo se! Pokažimo, da nočemo zaostajati za tovariši drugod, temveč hočemo, vsaj vzporedno z njimi korakati! Tudi pri nas naj se oglasi mladina takoj na prihodnjem zborovanju, pove svoje želje, obenem pa tudi takoj pokaže resno voljo, da hoče delati. Pomenimo se na prihodnjem zborovanju, zakaj naše društvo ne deluje, kakor bi moralo! Dogovorimo se, kako bomo odstranili vzroke! Naredimo načrt za nadaljno delo!

Tovariši in tovarišice, udeležimo se zborovanja v obilnem številu! Ako še ni kdo član, naj pride in pristopi!

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem zboruje o Veliki noči v Mariboru v Narodnem domu. Na Velikonočni pondeljek ob pol 10. uri popoldne je odborova seja, popoldne isti dan ob 3. uri je delegacijsko zborovanje, drugi dan, torek, 14. aprila, predpoldne ob pol 10. uri pa občni zbor, pri katerem predava g. ravnatelj Schreiner in tovariš Požegar. Delegacijskega zborovanja se udeležijo le delegati, a na glavnem zborovanju pa je naj zastopana vsaka šola. Čas je primeren, torej ne iščite praznih izgovorov, temveč vsi v Maribor! — Okr. društva, ne pozabite naznaniti odboorv. števec. članov, delegatov ter poslati predlogov do 1. aprila. Vodstvo.

Savinjsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek, 2. aprila ob pol 3. uri na Gomilskem po dnevem redu, ki je bil priobčen v predzadnji številki „Tovariša“. Ob 1. uri pevka vaja!

Učiteljsko društvo za celjski okraj je zborovalo 6. sušca ob malodane polnoštevilni udeležbi. Kot goste smo pozdravili t. g. Levtikovo, Lavričovo, tt. Brgleza in Wudlerja. Sicer vedno navzoči podpredsednik t. Petriček je bil tokrat zaradi bolezni zadržan. — Iz mnogovrstnega dnevnega reda posnamem sledeče: Za obrambni sklad se je nabralo 200 K, polovica pripade društvu. — Delegatoma za Zvezino zborovanje se izvolijo: t. g. Lilekova, tt. Sivka in Voglar; namestnikom t. g. Schreinerjeva. — Dolga debata se je razvila o sanaciji Zavezinskih listov in o poslovnem redu Zaveze. — Živahno pohvalo je žel t. predsednik za svoje predavanje o naši vzgojni nalogi, kar je razrešil v smislu, da bodi šola prva naloga vzgojno delovanje. Zavedajmo se, da nas k temu kliče naša stanovska in narodna dolžnost. — Regulacija bo morda zbudila komu željo, obelodaniti svoje želje in nasvete v listih. Naj opusti to! Svoje misli pa naj sporoči organizaciji. — Nadaljni razgovor se je razvil o šol. kroniki, o društveni knjižnici in o tajništvu krajnega šolskega sveta. Prihodnje zborovanje je prvo nedeljo v majniku.

Književnost in umetnost.

Odborova seja »Maticе Slovenske« dne 6. marca 1914. — Predsednik se je spominjal viteza Klodiča Sabladolskega, enega izmed redkih beneških Slovencev, ki so aktivno posegli v razvoj slovenskega naroda, ter poročal, da je bila Matica zastopana na Njgošem slavju v Zagrebu. Prof. Funtek Anton je pristopil kot ustanovnik. »Zemljevida« druga korektura je definitivno urejena. Šolska Matica je prevzela še preostalo zalogo Rossmässlerjevih »Štirih letnih časov«. S krakovsko akademijo in s »Towarzystvom Slavjanskim« v Krakovu stopimo v zameno publikacij. — Pri poročilu iz Gospodarskega odseka se je razvila debata o povišanju članarine. — V zmislu pravil imajo na skupščini dne 15. marca volilno pravico le tisti, ki so plačali članarino za 1913 ali za 1914.

Jurčičeva sedemdesetletnica. Dne 3. t. m. je minulo 70 let, odkar se je v Muljavi porodil Josip Jurčič. Ni pisatelja med Slovenci, ki bi bil tako znan med narodom kot Josip Jurčič. Njegovi romani »Jurij Kozjak«, »Deseti brat«, »Rokovnjač« so znani pač vsakemu Slovincu. Njegovo delo za naobrazbo naroda je ogromno, njegove zasluge za razvoj slovenske književnosti in časnikarstva so velike. In vendar bi skoraj pozabili na jubilej moža, ki je od prve mladosti pa do zgodnje smrti posvetil vse svoje sile narodu. Letos ob-

hajamo obenem petdesetletnico, odkar je izdal Jurčič svojo prvo balado »Junakov grob« v »Slovenskem Glasniku«. Pridružujemo se mnenju g. Harambaše v »Slov. Narodu«, da počastimo najlepše spomin Jurčiča, če izide za jubilej nadaljevanje Jurčičevih zbranih spisov in pa ilustrovana izdaja »Jurija Kozjaka«. Narod sam pa počasti moža najlepše, če ne pozabi njegovih zlatih besedi v »Tugomeru« in drugih njegovih delih.

Stoletnica pesnika Ševčenka. Dne 9. t. m. je preteklo sto let, kar se je rodil rusinski pesnik Taras Ševčenko. Eno najbolj znanih njegovih del je »Kobzar«, ki je izšlo tudi v slovenskem jeziku.

Srednješolski vestnik.

† **Roditeljski večer**, ki ga je priredila goriška podružnica »Društva slov. prof.« dne 7. t. m. v Gorici, je uspel kot prvi poizkus, spraviti dom in šolo v ožji stik, jako povoljno. Taki roditeljski večeri, ki imajo namen staršem in vzgojivcem dati navodila pri vzgoji otrok, se bodo še večkrat vršili v Gorici.

† **Učiteljski večer v Avstriji**, moških in ženskih, je: 57 moških s 7855 gojenci in 20 ženskih s 3593 gojenkami; gojencev in gojenk na učiteljskihih je torej skupaj 11.448.

† **Nemška gimnazija v Gorici** ima sedaj svojega ravnatelja. Profesor Hemetsbergerja z Dunaja, ki je svoj čas služboval v Gorici, je imenovan za ravnatelja. Hemetsberger je zagrozen nemški liberal. Italijanska gimnazija ima sedaj tudi ravnatelja. Imenovan je profesor Caldini, sedaj ravnatelj na moškem italijanskem učiteljskihi v Gradiški. Ta je pa italijanski klerikalec. Torej za nemško srednjo šolo liberalca, za laško klerikalca! Vsakemu nekaj!

Politiški pregled.

♦ **Cesar na Ogrskem**. Kakor poročajo listi, namerava cesar odpotovati takoj po velikonočnih praznikih z Dunaja v Budapešto, kjer osebnostno otvori delegacije. Odhod bo bržkone 23. aprila. Cesar bo stanoval deloma v dvoru v Budimpešti, deloma na gradu Gödöllő. Vsega skupaj ostane cesar topot na Ogrskem štiri tedne.

♦ **Srbsko bolgarska zveza**. Petrograjski bolgarski poslanik Ratko Dimitrijevič je izjavil, da je zopetna obnovitev srbsko-bolgarskega prijateljstva nujno potrebna. Veseli ga, da je Pašić istega mnenja, kakor mu je sam dejal v Petrogradu. Obe državi pa rabita varstva Rusije, ki ji morata tako Srbija kakor Bolgarija biti enako dragi. Srbija pa ima dolžnost, da prva Bolgariji ponudi roko.

♦ **Volitev v Bolgariji**. Po dosedanjih poročilih je dobila vlada pri volitvah od 245 mandatov 128 mandatov, 117 jih pa pripada opoziciji. Vladna večina je torej, kakor se vidi, neznatna.

♦ **Dijaško gibanje**. Slušatelji živnozdravniške visoke šole na Dunaju so 12. t. m. sklenili zahtevati, da takoj sistirajo, oz. ustavijo tečajje za kovaške mojstre, uveljavljenje akademičnih tal, rektorjev odstop in da se zgradi novo poslopje te visoke šole. Slušatelji so sklenili, da prično stavkati. — Jugoslovanški vseučilišniki so priredili 12. t. m. demonstracijski izpredov z vseučilišča pred parlament, kjer so odposlali deputacijo poslancem, da naj nastopijo proti laški fakulteti in za jugoslovanško vseučilišče. — V Črnovicah so 11. t. m. demonstriali ukrajinski visokošolci pred ruskim konzulatom zaradi prepovedi Ševčenkovga slavja v Rusiji.

Glavni dobitek

je pripravila svojim p. n. odjemalcem ta teden

tkalnica M. Jirsové, Novy Hradek n. M. (Češko).

Kdor naroči katerokoli doli navedeno vrsto blaga, ima pravico na dobitek, in sicer: prvi naročnik dobi brezplačno 1 tucat krasnih platnenih žepnih robocev. Vsakteremu nadaljnemu petemu naročilu pridenem brezplačno lepega lista za krilo. Vsaki stoči naročnik prejme krasno volneno blago za obleko.

Nikjer drugje ni dobiti tega!

- Kos 23 m 1^a kanafasa, 80 cm šir., rdeče ali modro črtanega K 11—
- Kos 16 m 1^a kanafasa, 116—118 cm šir., rdeče ali modro K 12-50
- Kos 18 m 1^a cefira za 6 srajc K 10—
- Kos 23 m fine tkanine Ela, 8 cm šir. K 11-50
- Kos 20 m močnega platna za srajce, 82 cm šir. K 12-80
- Kos 11 1/2 m Makove tkanine, 82 cm šir., prekrasna tkanina K 10-25
- Kos 12 m platna za rjuhe, 140 cm šir. K 12—
- Kos 6 1/2 m platna za rjuhe, 150 cm šir., najlepšega K 9-75
- Kos 30 m vstankov cefirja, platna, modrotisk. blaga, flan., po 2—10 dolg K 15—

Vse stalnobarvasto, izvrstne kakovosti. Pošilja se po poštmem povzetju, a pri naročilu dveh zavojev poštnine prosto. Oni, ki prejmejo dobitke, bodo takoj objavljeni.